

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กับงานสังคมสงเคราะห์

“การพัฒนาคนเป็นสิ่งสำคัญเท่ากับชาติ ถ้าไม่พยายามพัฒนาคนให้อยู่ในสภาพที่อยู่ดีกินดีมีการศึกษาและอาชีพ คนก็ไม่สามารถพัฒนาชาติให้เจริญได้ การพัฒนาคนจึงเท่ากับเราพัฒนาชาติ”

การพัฒนาตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถนี้จะไม่มีการสัมฤทธิ์ผลหากราษฎรของพระองค์ยังยากจนอยู่ และเมื่อสิ้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ได้ทรงศึกษาถึงสาเหตุความยากจนของราษฎรแล้วก็ทรงพบว่าปัญหาภัยธรรมชาติ อาทิ ภัยแล้ง น้ำท่วม ดินเสื่อมโทรม ฯลฯ นั้นเอง คือที่มาของข้ออุปสรรคในการยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของราษฎร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงให้ความสนพระทัยในเรื่องเกี่ยวกับการแก้ปัญหาด้านการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักของราษฎร เช่น การหาแหล่งน้ำ การสำรวจและพลิกฟื้นผืนดิน ในขณะที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จะทรงดูแลในเรื่องปัญหาความเป็นอยู่ทั่วไป และความป่วยไข้ของราษฎร

ปัญหาความเป็นอยู่ทั่วไป

สิ่งหนึ่งที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงค้นพบในระหว่างเสด็จฯ เยี่ยมราษฎร คือ ราษฎรไทยในทุกท้องถิ่นแม้จะมีระดับการศึกษาไม่สูงนัก แต่กลับมีฝีมือเป็นเลิศในงานหัตถกรรมหลายชนิดซึ่งสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ จึงได้พระราชทานพระราชดำริในการช่วยเหลือให้แก่ราษฎรที่ทำมาหากินไม่ได้ผล หรือได้ผลแต่ไม่ดีเท่าที่ควร โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดทำโครงการอาชีพเสริมให้แก่ราษฎรเหล่านั้น ทั้งนี้จะทรงพยายามเน้นอาชีพที่เหมาะสมตามลักษณะพื้นที่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นสำคัญและได้ทรงให้เจ้าหน้าที่ของโครงการทำการศึกษาถึงทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละท้องถิ่น แล้วให้นำเอาวัตถุดิบทางธรรมชาติจากท้องถิ่นนั้น ๆ มาใช้สร้างงานเพื่อให้เกิดรายได้เสริม นอกเหนือไปจากการทำเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลัก โครงการนี้นอกจากจะทำให้ราษฎรมีกินมีใช้มากขึ้นแล้วยังส่งผลให้ราษฎรไม่ต้องละทิ้งถิ่นฐานของตน เข้าไปทำงานรับจ้างในเมืองใหญ่ ๆ ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาชุมชนแออัดต่อไปได้ในระยะยาว

โครงการอาชีพเสริมนี้เริ่มมีขึ้นในปีพุทธศักราช ๒๕๑๔ โดยโครงการแรกที่ทรงริเริ่มขึ้นคือ โครงการอาชีพกลุ่มสตรี ที่หมู่บ้านหุบกะพง จังหวัดเพชรบุรี และที่ตำบลดอนขุนห้วย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเปิดอบรมการประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ จากป่านศรนารายณ์ จากนั้นได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโครงการอื่นๆ ขึ้นอีกในภูมิภาคต่างๆ ได้แก่โครงการดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าและวัสดุต่างๆ ที่นิคมสร้างตนเอง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โครงการสนับสนุนการทอผ้าไหมและโครงการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โครงการทอผ้าฝ้ายในเขตภาคใต้ โครงการปั้นตุ๊กตาไทย หรือตุ๊กตาชาววังที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โครงการจักสานย่านลิเภาที่จังหวัดนราธิวาส โครงการอาชีพเสริมที่ได้ทรงริเริ่มเหล่านี้เป็นโครงการนำร่อง ซึ่งได้กลายเป็นโครงการศิลปอาชีพพิเศษ ในเวลาต่อมา

โครงการศิลปอาชีพพิเศษ เดิมเป็นโครงการที่ใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนในการดำเนินการ ภายหลังเมื่อเป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้น ได้มีผู้มีจิตศรัทธาทูลเกล้าฯ ถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศลสมทบในโครงการนี้มากมาย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้งเป็นมูลนิธิขึ้นเมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๙ พร้อมกับพระราชทานชื่อว่า มูลนิธิส่งเสริมศิลปอาชีพพิเศษในพระราชูปถัมภ์ ต่อมารัฐบาลได้รับมูลนิธิฯ เข้าเป็นหน่วยงานหน่วยหนึ่งของรัฐ โดยจัดตั้งเป็นกองศิลปชีพในสังกัดสำนักพระราชเลขาธิการ ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๕๒๔ จึงมีการเปลี่ยนชื่อมูลนิธิเป็นมูลนิธิส่งเสริมศิลปชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งมีชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า The Support Foundation of Her Majesty Queen Sirikit of Thailand หรือเป็นที่รู้จักของนานาประเทศอย่างกว้างขวางในชื่อสั้น ๆ ว่า The Support foundation

ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้งโรงฝึกศิลปชีพขึ้นในเขตพระราชฐานสวนจิตรลดา โดยในระยะแรกทรงคัดเลือกสมาชิกจากครอบครัวของข้าราชการบริพาร จำนวน ๑๐ คน เข้ารับการเรียนและฝึกหัดการทอและจักสานไม้ไผ่ จนกระทั่งเมื่อมีอาคารเรียนและฝึกหัดถาวรสร้างสำเร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คัดเลือกสมาชิกเพิ่มเติมอีกจากครอบครัวของราษฎรที่ยากจนในท้องถิ่นชนบท เพื่อเข้ามาเรียนและฝึกหัดงานศิลปหัตถกรรมแขนงต่างๆ ปัจจุบันงานศิลปชีพได้ขยายตัวกว้างขวางมากขึ้นตามลำดับ จนมีโรงฝึกศิลปชีพเกิดขึ้นอีกหลายแห่งในภูมิภาคต่างๆ อาทิ ที่ศูนย์ศิลปชีพบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ในเขตพระราชฐานของพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร และที่พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ จังหวัดนราธิวาส รวมทั้งหมู่บ้านแม่ต๋ำ จังหวัดลำปาง เป็นต้น

งานศิลปหัตถกรรมที่เปิดสอนและฝึกหัดให้แก่บรรดาสมาชิกในโครงการซึ่งมีจำนวนมากกว่า ๒๐,๐๐๐ คน ในโรงฝึกศิลปาชีพต่าง ๆ นั้นมีอยู่หลายแผนกด้วยกัน เช่น ๑. แผนกถมเงิน และถมทอง ๒. แผนกช่างเครื่องเงินและเครื่องทอง ๓. แผนกเขียนลาย ๔. แผนกคร่ำ ๕. แผนกจักสานย่านลิเภา ๖. แผนกจักสานลายขีด ๗. แผนกตกแต่งด้วยปีกแมลงทับ ๘. แผนกทอผ้าไหม ๙. แผนกทอจก ๑๐. แผนกทอพรหม ๑๑. แผนกปักผ้า ๑๒. แผนกดอกไม้ประดิษฐ์ ๑๓. แผนกตัดเย็บ ๑๔. แผนกแกะสลักไม้ ๑๕. แผนกแกะหนังตลุง ๑๖. แผนกแกะสลักหินอ่อน ๑๗. แผนกปั้น ๑๘. แผนกกลายปูนปั้น ๑๙. แผนกบรรจุภัณฑ์ ๒๐. แผนกช่างไม้ ๒๑. แผนกช่างหวาย

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ไม่เพียงแต่เป็นองค์ผู้ริเริ่มก่อตั้ง จัดหาครูผู้ชำนาญมาทำการฝึกอบรมสมาชิกหรือทรงรับเป็นองค์ประธานมูลนิธิเท่านั้น แต่ยังได้ทรงติดตามความก้าวหน้าของมูลนิธิอย่างใกล้ชิดสม่ำเสมอตลอดมา ทุกครั้งที่เสด็จฯ เยี่ยมโรงฝึกศิลปาชีพตามที่ต่าง ๆ จะทรงตรวจสอบชิ้นงานของผู้ฝึกอย่างละเอียดด้วยพระองค์เอง พร้อมกับพระราชทานคำแนะนำเพื่อให้สามารถผลิตชิ้นงานที่มีคุณภาพดีตามความต้องการของตลาด ผู้ที่ผลิตชิ้นงานได้สวยงามดีเด่นก็จะได้รับพระราชทานรางวัลพิเศษเพื่อเป็นกำลังใจ กับจะทรงกำหนดราคางานให้อย่างเป็นธรรม เงินที่ได้จากการจำหน่ายผลงานของมูลนิธิศิลปาชีพนี้โปรดเกล้าฯ ให้นำไปใช้หมุนเวียนเพื่อการสร้างและขยายการผลิตต่อไป

อีกสิ่งหนึ่งที่ได้ทรงละเลยคือเรื่องของการตลาด ทรงตระหนักว่าหากมีการผลิตแต่ไม่มีตลาดมารองรับ การส่งเสริมศิลปาชีพนี้ก็จะไม่บรรลุเป้าหมายตามพระราชประสงค์ จึงทรงเปิดตลาดสินค้าศิลปาชีพ โดยทรงปฏิบัติพระองค์เป็นแบบอย่างในการใช้ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ผลิตได้จากมูลนิธิ ด้วยการที่พระองค์ท่านและพระราชธิดาจะทรงฉลองพระองค์ที่ตัดเย็บด้วยผ้าไทยต่าง ๆ เช่น ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าแพรวา ผ้าฝ้ายต่าง ๆ ผ้าปักชาวเขาและผ้าทอศรีสขนาลัย หรือการที่ทรงใช้กระเป๋าสานที่ผลิตมาจากย่านลิเภา เป็นต้น เป็นผลทำให้ผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ เป็นที่รู้จักและนิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง

ต่างประเทศเป็นอีกตลาดหนึ่งที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงให้ความสนใจ พระทัย โดยเมื่อคราวเสด็จฯ ไปทรงรับการรักษาราชโรคมุมิแพที่ประเทศสหรัฐอเมริกาในปีพุทธศักราช ๒๕๒๓ ก็ได้ทรงนำเอาผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพไปจัดแสดงด้วย เพื่อเป็นการเผยแพร่งานศิลปหัตถกรรมของไทย และเป็นการขยายตลาดผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพไปสู่ต่างประเทศด้วย ซึ่งปรากฏผลสำเร็จเกินความคาดหมาย ด้วยมีนักธุรกิจและเจ้าของกิจการในประเทศสหรัฐอเมริกา แสดงความจำนงขอรับผลิตภัณฑ์ของมูลนิธิฯ ไปจำหน่ายเป็นจำนวนมากและในปีเดียวกันนั้น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ไปทรงเยือนประเทศญี่ปุ่น ซึ่งก็ทรงนำเอาผ้าไหมมัดหมี่ กระเป๋าย่านลิเภา และสินค้าหัตถกรรมอื่น ๆ ไปจัดแสดงที่ห้างสรรพสินค้าเป็นการเปิดตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ

เผยแพร่ให้นำเอาผ้าไหมมัดหมี่ไปใช้ตัดเย็บชุดกิโมโน ซึ่งได้รับความสนใจเป็นอย่างมากเช่นกัน

ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงนำผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพไปจัดแสดงอีกครั้งที่ประเทศสหรัฐอเมริกา แม้ในคราวเสด็จฯไปเพื่อรับการถวายรางวัลจากมูลนิธิเด็กที่สหรัฐอเมริกา รวมทั้งการเสด็จฯ เยือนประเทศฝรั่งเศสระหว่างวันที่ ๒๖ ตุลาคม ถึง ๒๘ พฤศจิกายน ปีพุทธศักราช ๒๕๓๕ ก็ยังทรงนำเอางานศิลปาชีพไปเผยแพร่ด้วยอีกเช่นกัน

นายกเทศมนตรีนครปารีสได้กราบบังคมทูลขอให้ทางมูลนิธิศิลปาชีพ นำผลงานที่เกิดจากน้ำพักน้ำแรงของสมาชิกไปเผยแพร่ โดยจัดแสดงในรูปนิทรรศการทางศิลป ๓ หอไอเฟล (Eiffel Tower) ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยว อันเลื่องชื่อของประเทศฝรั่งเศส ในระหว่างวันที่ ๑๕ เมษายน ถึง ๒๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยใช้ชื่องานนิทรรศการครั้งนี้ว่า “สมบัติศิลป์ แผ่นดินไทย” (Thailand Treasure of Handicrafts) ทั้งนี้สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณฯ และท่านผู้หญิงอุบลรัตน์ พระราชธิดา เสด็จฯไปทรงเปิดงานนิทรรศการด้วยพระองค์เอง โดยมีมาดามซีรัก ภริยาประธานาธิบดีฝรั่งเศส เข้าร่วมชมในวันเปิดงานนี้ด้วย

ความปวยไส้ของราษฎร

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเริ่มปฏิบัติพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการสาธารณสุขนี้มาตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๑๙ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแต่งตั้งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ให้ดำรงตำแหน่งสภานายิกาสภาอากาศไทย สืบต่อจากสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าซึ่งเสด็จสวรรคตลง สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงปฏิบัติพระราชภาระต่าง ๆ มากมายด้วยความมุ่งมั่น เพื่อให้สภาอากาศไทยมีความเจริญก้าวหน้าสืบไป พระราชกิจในด้านนี้มี อาทิ

พระราชทานแนวพระราชดำริในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อหาเงินรายได้เข้าบำรุงสภาอากาศไทย โดยจะทรงเสด็จฯ ไปร่วมในกิจกรรมเหล่านั้นด้วยเสมอ

เสด็จฯ ทอดพระเนตรการดำเนินงานของกิจการอากาศในประเทศต่าง ๆ ที่ทรงมีโอกาสไปเยือนแล้วทรงนำเอาข้อดีที่ได้ทรงพบเห็นมาพัฒนาปรับปรุงกิจการของสภาอากาศไทยให้ทัดเทียมนานาชาติ

ทรงสนับสนุนให้มีการบริจาคโลหิตบริจาคดวงตา ตลอดจนบริจาคอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย เพื่อนำไปช่วยชีวิตเพื่อนมนุษย์คนอื่นๆ ผ่านทางสภากาชาดไทย โดยจะเสด็จฯ ไปพระราชทานเข็มกาชาดสมนาคุณให้แก่ผู้เสียสละบริจาคโลหิตครบตามที่สภากาชาดกำหนดรวมทั้ง ญาติของผู้บริจาคดวงตา และอวัยวะด้วยพระองค์เองทุกครั้ง เว้นแต่จะทรงมีพระราชกิจอื่น หรือ ทรงพระประจวบ ซึ่งก็จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระราชโอรสหรือพระราชธิดาลงทอดจน พระบรมวงศานุวงศ์เป็นผู้แทนพระองค์ไปดำเนินการแทน

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กระจายงานของสภากาชาดออกไปตามจังหวัดต่างๆ ในรูป ของกาชาดจังหวัดเพื่อที่จะสามารถช่วยเหลือราษฎรในท้องที่ต่างๆ ได้มากขึ้น

และเมื่อทรงเห็นว่างานของสภากาชาดได้ขยายออกไปมาก จึงได้ทรงแต่งตั้งสมเด็จพระ เทพรัตนราชสุทธา สยามบรมราชกุมารี ให้ทรงดำรงตำแหน่ง อุปนายกสภากาชาดไทย เพื่อทรง ช่วยดูแลกิจการของสภากาชาดไทยได้ใกล้ชิดขึ้นอีกทางหนึ่ง

ความเจ็บไข้ได้ป่วยของราษฎรผู้ด้อยโอกาสเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักถึง กอปรกับที่ทรงมีพระราชดำริว่า “เรื่องของสุขภาพอนามัยนี้ สำคัญเพราะเกี่ยวพันไปถึงการดำรงชีวิตของครอบครัวด้วย” ดังนั้นเมื่อสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งได้โดยเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวออกเยี่ยมราษฎรในท้องที่ห่างไกล แล้วทรงทอดพระเนตรเห็นว่ามีราษฎรที่มาเฝ้ารอรับเสด็จฯ เป็นจำนวนไม่น้อย มีอาการเจ็บป่วย จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แพทย์หลวงที่อยู่ในขบวนเสด็จฯ ทำการตรวจรักษาให้แก่ราษฎร ผู้เจ็บป่วยนั้นเป็นการเฉพาะหน้า ต่อมาภายหลังปรากฏว่ามีราษฎรทั้งในท้องที่และเขตจังหวัด ไกลเคียงที่เจ็บป่วยเป็นจำนวนมากพากันมารอรับเสด็จฯ และรอรับการตรวจรักษา ซึ่งเกินกว่ากำลัง ที่แพทย์หลวงประจำขบวนเสด็จฯ จะตรวจรักษาได้ทัน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้จัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่พิเศษล่วงหน้าขบวนเสด็จฯ ไปทำการตรวจรักษา ราษฎรที่เจ็บป่วยเหล่านั้นด้วยทุกครั้ง และหากผู้ป่วยคนใดมีอาการหนัก หรือเจ็บป่วยเป็นโรคที่ ไม่อาจรักษาได้ในขณะนั้นเนื่องจากอุปสรรคการแพทย์ที่นำไปไม่เพียงพอในการตรวจรักษา หรือยาที่ หน่วยแพทย์ นำไปไม่ตรงกันกับอาการของโรคก็จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ส่งผู้ป่วยคนนั้น ไปรับการรักษายังโรงพยาบาลประจำจังหวัดหรือโรงพยาบาลในกรุงเทพมหานคร โดยจะทรงรับ คนไข้นั้นไว้ในพระอนุเคราะห์ ออกค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลให้ทั้งหมดรวมถึงค่าใช้จ่ายในการ เดินทางไป-กลับ ค่ากินอยู่ในระหว่างรักษาของทั้งคนไข้และญาติที่มาคอยดูแล ซึ่งในระหว่างที่คนไข้ อยู่รับการรักษาในโรงพยาบาล ก็จะมีเจ้าหน้าที่จากกองราชเลขาธุการในพระองค์ไปเยี่ยมเยียนอยู่ เป็นระยะมิได้ขาด ในกรณีที่ผู้ป่วยเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือเป็นกำลังหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว

และจำเป็นต้องไปพักรักษาที่โรงพยาบาล ก็จะทรงพระราชทานความช่วยเหลือไปยังสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวด้วย

ยิ่งไปกว่านั้น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ยังทรงรับเอามูลนิธิและองค์การกุศลที่เกี่ยวข้องกับการสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ หลายองค์กรไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ และเมื่อมีผู้กราบบังคมทูลเชิญเสด็จฯ ไปเป็นองค์ประธานในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการสาธารณกุศลแล้ว ก็มักจะเสด็จฯ ไปทรงร่วมในกิจกรรมเหล่านั้นเสมอมามิได้ขาด

ไม่เพียงแต่ประชาชนชาวไทยเท่านั้น ที่มีโอกาสได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ผู้อภัยพหุภักดิ์สงครามจากประเทศเพื่อนบ้าน ที่หนีเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารตามแนวชายแดนไทย ก็มีโอกาสได้รับพระเมตตาธิคุณจากพระองค์ด้วยเช่นกัน ดังบันทึกที่ได้ทรงไว้ว่า

“ฉันยังจำได้ดี...เดือนพฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒ ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประทับแรมที่หัวหิน ผู้ว่าราชการจังหวัดตราดแจ้งมาว่า มีเขมรลี้ภัยลี้ภัยหลั่งไหลเข้ามาในเขตไทย บริเวณเขาสำน อำเภอลองใหญ่ จังหวัดตราด ผ่านเข้ามาทางแนวเทือกเขาบรรทัด จำนวนกว่าสองแสนคนอยู่ในสภาพทุกข์ทรมานแสนสาหัส มีเด็ก ๆ เจ็บหนักเนื่องจากขาดอาหาร จำนวนคนมีกรรมหนาที่ลี้ภัยเข้ามาเนี่ยมากเกินความสามารถของทางจังหวัดที่จะรับผิดชอบช่วยเหลือได้

ฉันเป็นสภานายิกาของกาชาด จึงบินไปดูด้วยตนเอง พบว่าบริเวณเขาสำนไปจนจรดชายทะเลแน่นขนัดไปด้วยชาวเขมรลี้ภัย ไม่น่าเชื่อว่าพื้นที่ใหญ่ ๆ เช่นนั้นซึ่งมีลมทะเลพัดอยู่ตลอดเวลา กลับอูจจาระและปัสสาวะคละคลุ้งลอบไปหมดถึงเพียงนี้

ภาพชาวเขมรบ้านแตกเมืองล่มที่เห็นอยู่ต่อหน้านั้น เป็นภาพที่จะประทับอยู่ในความทรงจำของฉันไม่มีวันลืมเลือน พวกเขาอนอนอยู่บนพื้นดินแฉะ ๆ ท่ามกลางแดดร้อนเปรี้ยง แต่ละก้าวที่ฉันเดินตรวจตราดูสภาพผู้ลี้ภัย ยังต้องคอยระมัดระวังมิให้เหยียบไปบนคนที่นั่งนอนระเกะระกะ และเสบียงอาหารที่เขาฉวยติดตัวมาด้วยคือปลาตัวเล็ก ๆ ที่วางฝั่งแดดคั่วอยู่ คละไปกับกองอูจจาระตลอดจนได้ใส่ข้าวสารที่เขาแบกสะพายมา พื้นดินบางที่ก็เป็นบ่อ เวลาฝนตก น้ำจะขังอยู่เป็นแอ่ง... นั่นแหละคือน้ำที่เขาใช้ดื่มกิน สภาพของผู้คนที่สุดแสนจะน่าเวทนาเหล่านี้เป็นภาพที่ฉันไม่เคยเห็นมาก่อน ฉันอยากให้ผู้ที่อยู่สุขสบายตามเมืองใหญ่ ๆ ได้เห็นสภาพของคนที่สิ้นชาติสิ้นแผ่นดินเช่นนี้เหลือเกิน...

...ฉันตัดสินใจจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เหล่านี้เท่าที่กำลังความสามารถของฉันจะมี...”

